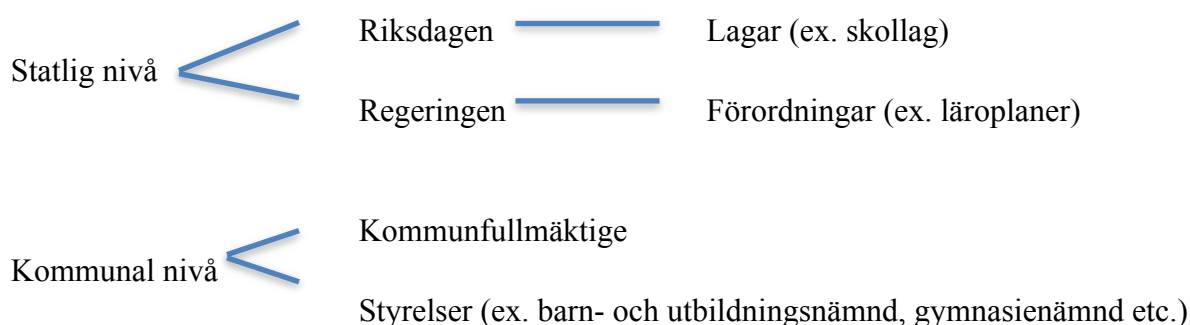

Skolchefen och statens dubbla styrning

Stephan Rapp, VD för Högskolan för lärande och kommunikation i Jönköping

Förskolan och skolan styrs ytterst av staten genom olika juridiska regleringar, tillsynsverksamhet, domstolspraxis etc. En översiktlig bild av relationerna mellan stat och kommun kan se ut enligt följande:

Figur 1. Översiktlig bild av statlig och kommunal styrning.

Förutom de i figuren redovisade beslutsnivåerna finns det statliga myndigheter som är centrala i ett styrningsperspektiv. Här avses företrädesvis Skolverket och Statens Skolinspektion, vilka båda fattar beslut som påverkar förskolors- och skolors verksamheter.

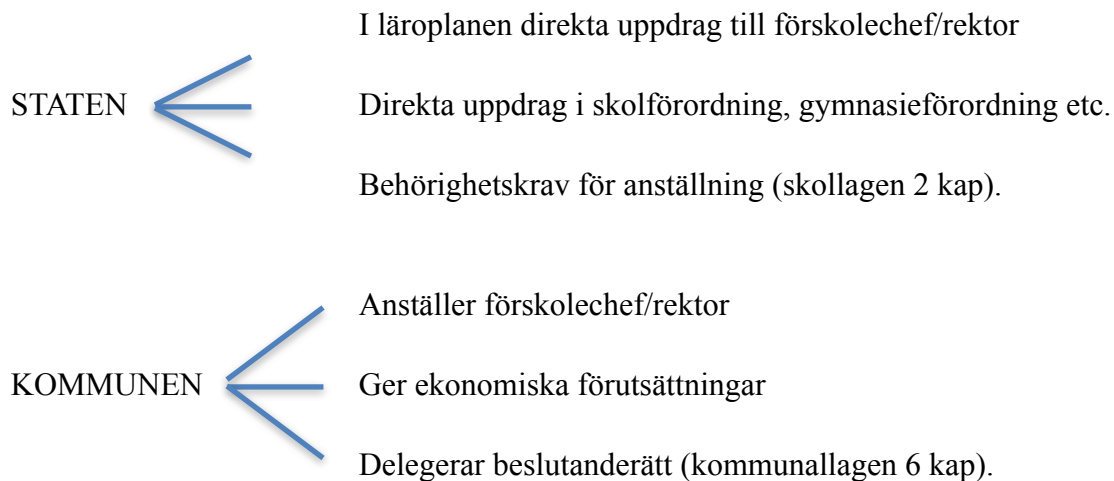
Varje kommun har skyldighet att utse en politisk styrelse med ansvar för förskolan och skolan (2010:800, 2 kap. 2 §). Man är vidare skyldig att anställa rektorer, förskolechefer (2010:800, 2 kap. 9 §), lärare och förskollärare (2010:800, 2 kap. 13 §). Därutöver finns inga lagkrav att anställa andra yrkesgrupper. Följaktligen finns inga krav på att anställa en skolchef.

Skollagen anger många områden där huvudmannen har det yttersta ansvaret, exempelvis att utbildningen genomförs i enlighet med skollagen (2010:800, 2 kap. 8 §). Samtidigt ger skollagen i flera delar direkta uppdrag till förskolechefen och rektorn, exempelvis när det gäller särskilt stöd (2010:800, 8 kap. 9 § samt 3 kap. 8-9 §§).

Att staten ger direkta uppdrag till huvudmannen respektive till enskilda tjänstemän är exempel på det som här benämns ”statens dubbla styrning”. Kortfattat innebär detta att de uppdrag och ansvar som staten lägger på huvudmannen åvilar denne. De uppdrag och det ansvar som staten lägger på förskolechefen respektive rektorn åvilar dessa tjänstemän. En huvudman kan således inte ta över beslutanderätten och fatta beslut i ärenden där staten gett beslutanderätten direkt en särskild tjänsteman. Om en huvudman inte är nöjd med de beslut en

förskolechef respektive rektor fattar, så är den yttersta konsekvensen att huvudmannen skiljer denne från sin anställning.

Huvudmannen och skolchefen har därmed att förhålla sig till ett system som innebär att den personal man ansvarar för också har direkta uppdrag från den statliga huvudmannen. Det förhållandet kan visas med nedanstående figur.

Figur 2. Konsekvenser av förskolechefens/rektors dubbla uppdrag, eller man kanske ska säga dubbla uppdragsgivare.

Varför är då den dubbla styrningen av intresse för skolchefen? Jo, som konstaterats i texten så har huvudmannen, och därmed också skolchefen som huvudmannens tjänsteman, ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna. Därmed måste huvudmannen ha kontroll över förskolan och skolan och följa upp hur verksamheterna genomförs. I detta ligger allt från att barnen och eleverna får det stöd de behöver till att de inte utsätts för kränkande handlingar. En huvudman kan därmed inte frånta sig det yttersta ansvaret även om staten pekat ut en enskild befattningshavare som ansvarig. Sammantaget innebär detta – trots den dubbla styrningen med direkta uppdrag från staten – att huvudmannen måste ingripa om förskolechefen eller rektorn inte uppfyller det författningarna stadgar.